

Archeologienota Beernem Zavelstraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

30-9-2020

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Beernem Zavelstraat (provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, 4700m² groot, heeft een rechthoekige, langgerekte vorm en is zuidwest-noordoost georiënteerd. Ten noordwesten loopt de Bargelaan, geflankeerd door een bomenrij, ten zuidoosten de Zavelstraat. Deze Zavelstraat is een recent aangelegde weg, met enkele recente woningen aan de oostelijke zijde ervan. Het plangebied is braakliggend en onbebouwd. Centraal is een wadi van 55m² en 30cm diep aanwezig, aangelegd bij de ontwikkeling van de Zavelstraat, met een infiltratieleiding die vanuit de Bargelaan naar de wadi dwars over het terrein loopt.

Het plangebied was steeds gelegen op ruime afstand van de dorpskern van Beernem, iets ten noorden van het 17de-eeuwse kanaal Gent-Brugge/Oostende. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 zijn het kanaal en de parallelle straat Vaart-Noord duidelijk weergegeven, langs deze straat en het kanaal is verspreide bebouwing aanwezig, met ten noorden ervan landbouwpercelen afgezoomd door hagen en bomenrijen. Het plangebied is te situeren ter hoogte van deze landbouwgronden en is onbebouwd. Nabij of deels door het plangebied wordt een waterloopje aangeduid, dat moet een oude loop zijn van de Kijkuitbeek. Op de kaarten van midden 19de eeuw (Atlas der Buurtwegen, Vandermaelen- en Poppkaart) is het terrein nog steeds onbebouwd en wordt geen waterloop weergegeven. Op de topografische kaarten van tweede helft 19de – eerste helft 20ste eeuw wordt de Kijkuitbeek opnieuw weergegeven, ditmaal loopt deze van noord naar zuid dwars door het centrale deel van het terrein, ongeveer ter hoogte van de huidige wadi. Het terrein blijft onbebouwd. Op de luchtfoto van 1971 is het terrein in gebruik als landbouwgrond, de waterloop is niet meer aanwezig en is vermoedelijk op dat moment reeds verlegd naar de noordwestelijke grens van het plangebied. De Bargestraat en de verkaveling ten noorden zijn nog niet aanwezig op dat moment, maar is wel te zien op de luchtfoto van 1979-1990. Het terrein blijft ook eind 20ste en begin 21ste eeuw in gebruik als landbouwgrond, wel is te zien op de luchtfoto van 2013-2015 dat de Zavelstraat is aangelegd, net als de wadi op het terrein. In 2015 vinden er grondwerken plaats centraal op het terrein, rondom de wadi. Hoewel het terrein al ca. 240 jaar onbebouwd is en in gebruik als landbouwgrond, hebben er toch al bodemingrepen plaatsgevonden op het terrein, door het verleggen van de loop van de Kijkuitbeek en de grondwerken in 2014-2015.

Beernem is fysisch-geografisch gelegen in Zandig Vlaanderen, meer bepaald het Westelijk Houtland. Het landschap wordt bepaald door het kanaal Gent-Oostende waar kleine smalle beekvalleien naar afwateren. Het plangebied is gelegen net ten noorden van het kanaal Gent-Oostende. Langsheen de noordwestelijke grens, tussen het plangebied en de Bargelaan, loopt de Kijkuitbeek. Dit is echter niet meer de natuurlijke loop, zoals uit de historische kaarten duidelijk werd. De oude loop is echter wel nog herkenbaar op de bodemkaart, als een strook matig natte lemig zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont centraal op het terrein, omgeven door matig droge zandbodems met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont. Deze bodems duiden niet echt op een beekvallei van een

belangrijke waterloop, ook het niet-aanduiden van de beek op de kaarten van midden 19de eeuw laten toe te besluiten dat dit waarschijnlijk geen volwaardige, landschapsbepalende waterloop was. Het maaiveldniveau van het plangebied kent een komvorm en daalt van ca. +11,00m TAW aan de zuidwestelijke en noordoostelijke uiteindes naar ca. +10,20 à +10,40m TAW ter hoogte van de wadi centraal op het terrein.

Op archeologisch vlak zijn er weinig gegevens voorhanden. Enkele gekende sites in de ruimere omgeving duiden er op dat er minstens sinds de metaaltijden menselijke aanwezigheid was. De kans is niet onbestaande dat er op het terrein archeologische sites aanwezig zijn, met die kanttekening dat het verleggen van de beek en de grondwerken van de laatste jaren enige verstoring kunnen veroorzaakt hebben. De verwachting betreft voornamelijk sites met grondsporen. Op basis van de landschappelijke en historische gegevens is de kans op de aanwezigheid van in situ bewaarde steentijd artefactensites eerder laag; de Kijkuitbeek die ooit door het terrein liep is eerder een 'tweederangsbeek' en geen volwaardige waterloop, en zal op die manier weinig aantrekkingskracht hebben uitgeoefend op de prehistorische jager-verzamelaar.

Het terrein wordt verkaveld in 7 bouwlotten voor vrijstaande bebouwing. Elk bouwlot zal aansluiten op de Zavelstraat en wordt omgeven door een tuin. Centraal op het terrein wordt de wadi wat uitgebreid en errond wordt een groenzone van in totaal 940m² ingericht. De werken die betrekking hebben op de huidige aanvraag voor omgevingsvergunning, betreffen het effectieve verkavelen van de percelen, en het uitvoeren van de rioolaansluitingen van de nieuwe woningen op de bestaande openbare riolering in de Zavelstraat. Het bouwen van de woningen zelf maakt geen deel uit van deze aanvraag. Niettegenstaande zal het verkrijgen van een verkavelingsvergunning betekenen dat de gronden nadien grondig omgewoeld zullen worden, en dat er dus aanzienlijke bodemingrepen zullen plaatsvinden op het totale plangebied; deze ingrepen zullen zich niet beperken tot enkel de aansluitingen van de riolering.

Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarover archeologisch weinig gekend is. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de gronden pas worden ontwikkeld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek, de modaliteiten hiervan worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Beernem, Zavelstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 77660,38 en Y: 203270,76; X: 77943,80 en Y: 203409,23

Oppervlakte plangebied: 4700m²

Kadastergegevens: Beernem, afdeling 1, Sectie C, perceel 908C, 828/3, 828N, 908B, 458N

Het plangebied komt volledig in aanmerking voor verder vooronderzoek.

Figuur 1 Aanduiding van het plangebied op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er aanwijzingen te vinden voor de exacte ligging van de oorspronkelijke Kijkuitbeek?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dient te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen deze deelzone, dient gebruik gemaakt te worden van de inplanting van parallelle proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed. Er worden 4 sleuven voorzien in 2 parallelle rijen volgens de lengterichting van het perceel, die onderbroken worden ter hoogte van de wadi en de infiltratie vanuit het noordwesten. Daarnaast worden extra volg-, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 470m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 118m², door middel van volg-, dwarssleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 588m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.